

Bestyrelsen

Principper for udvikling af kandidatuddannelser på det erhvervsøkonomiske fakultet

12. oktober 2006

J.nr.
TWH

Thomas Werner Hansen
Chefkonsulent
Tlf: 38 15 26 77
Email: twh.oefak@cbs.dk

Gennem de seneste år er der med visse mellemrum blevet stillet spørgsmålstegn ved det princip, der hidtil har været gældende, nemlig at der i forlængelse af etableringen af kombinationsuddannelser¹ på bachelorniveau er blevet etableret tilsvarende kombinationsuddannelser på kandidatniveau, således at dimittenderne fra bacheloruddannelser har haft mulighed for at fortsætte på en kandidatuddannelse med samme faglige profil, - og dermed opnå størst mulig faglig progression i deres samlede uddannelsesforløb.

I dette notat gives en kort begrundelse for dette bærende princip i opbygningen af uddannelsesporteføljen. Dernæst anføres de væsentligste årsager til, at konstruktionen er kommet under pres og blevet problematiseret, og endelig anføres nogle overvejelser om en mulig fremtidig struktur.

1. Baggrunden for den hidtidige strategi

Ved etableringen af de første kombinationsuddannelser i 1984 (DØK, JØK og SPRØK) og 1985 (MØK) var det i realiteten uden for diskussion, at uddannelserne fra begyndelsen skulle planlægges som et samlet 5-årigt uddannelsesforløb bestående af en 3-årig bacheloruddannelse og en 2-årig kandidatuddannelse. At også Undervisningsministeriet delte denne stiltiende forudsætning fremgår bl.a. af, at SPRØK-uddannelsen, der fik særskilt bekendtgørelse, fik en bekendtgørelse, der dækkede det samlede 5-årige forløb, hvor bacheloruddannelsen blev betragtet som en afstigningsmulighed. (De øvrige 3 uddannelser blev hjemlet i hhv. HA- og cand.merc.-bekendtgørelserne, således at bachelor- og kandidatuddannelsen fik hvert sit bekendtgørelsesgrundlag).

Også ved de efterfølgende uddannelser (JAP/ØK (nu ASP) i 1992, og FLØK i 1996) blev dette princip videreført uden diskussion. Det er således først ved etableringen af de 3 seneste kombinationsuddannelser (HA(kom.) i 2002, HA(psyk.) i 2004 og HA(pol.) i 2005), at der er blevet stillet spørgs-

¹ Det skal bemærkes, at problemstillingen alene vedrører de egentlige kombinationsuddannelser, idet der ikke for så vidt angår HA-varianterne (HA International Business og HA Service Management) er etableret særlige overbygningsuddannelser, idet mulighederne for en relevant kandidatoverbygning anses for dækket af udbuddet af cand.merc.-linjer

målstegn ved princippet om, at der også skal etableres de tilsvarende cand.merc.-kombinationsuddannelser.

Begrundelsen for den anlagte strategi har først og fremmest været båret af ønsket om at *sikre den faglige progression* mellem bachelor- og kandidatuddannelsen, konkret udmøntet i at kombinationsområdet skal videreføres på kandidatniveau, således at de studerende kan tilbydes en samlet 5-årig uddannelse med en genuin og distinkt faglig profil. Hvis overbygningsmulighederne skal udgøres af cand.merc.-linjerne betyder det i realiteten at de særlige kvalifikationer og kompetencer, der konstitueres i kraft af kombinationsområdet, ikke udbygges ud over bachelorniveauet. I den nye universitetslov er der i bemærkninger indsat en bestemmelse om, at universitetet skal kunne tilbyde dimittender fra en bacheloruddannelse mulighed for at blive optaget på en relevant kandidatuddannelse. Selv om relevanskravet givetvis kan indfries uden at der udbydes kandidatuddannelser med en identisk profil, er det uomtvisteligt, at der heri ligger en forudsætning om, at der skal sikres en høj grad af faglig progression fra bachelor- til kandidatniveauet.

Samtidig betyder videreførelsen af kombinationsområdet til kandidatniveau, at det tydeligere fremgår, at CBS råder over *den nødvendige faglige ekspertise og dybde på kombinationsfeltet til at kunne tilbyde en kandidatuddannelse* inden for feltet. Det formodes også at have væsentlig betydning for motivationen og engagementet i de faglige miljøer, der bærer kombinationskompetencen, at der udbydes kandidatuddannelser.

Endvidere har princippet være funderet på en antagelse om, at det ville have *væsentlig betydning for rekrutteringen til bacheloruddannelsen*, at de studerende kunne se muligheden for at afslutte med en kandidatgrad 'i lige linje' fra bacheloruddannelsen, således at bacheloruddannelsen ikke kunne udlægges som en uddannelsesmæssig blindgyde. Der er i sagens natur ikke empirisk grundlag for at vurdere betydningen af dette forhold, men antagelsen understøttes af den ihærdighed de studerende på HA(kom.)- og HA(psyk.)-uddannelsen har udvist for at sikre, at der blev etableret en tilsvarende kandidatuddannelse. Den er i den forbindelse blevet fremført, at et brud på princippet om 'egen' overbygning - ikke mindst set i lyset af at alle tidligere kombinationsuddannelser har fået egen overbygning - ville give indtryk af, at CBS tillagde 'kom-' og 'psyk-'uddannelserne lavere status.

2. Problemer og indvendinger mod den hidtidige strategi

Som allerede anført er der på det seneste internt på CBS blevet stillet spørgsmålstegn ved hensigtsmæssigheden af at videreføre det hidtil gældende princip. Denne skepsis har især været funderet på følgende forhold:

Det helt basale problem ved en række af kombinationsområdets kandidatuddannelser er, at de har *et (for) beskedent studentunderlag*. Dette gælder især i uddannelsernes første år, hvor man typisk skal rekruttere fra en

bacheloruddannelse med et optag på 60². Efter et vist frafald undervejs i bachelorforløbet og henset til, at ikke alle (umiddelbart) ønsker at fortsætte på kandidatuddannelsen, resulterer det i *kritisk små studentermiljøer*³. Dette kan i sig selv medføre en ond spiral, hvor potentielle studerende, af frygt for at miljøet bliver for snævert, vælger en anden overbygning. I den forbindelse spiller det en væsentlig rolle, at en del studerende typisk vælger at fortsætte på en cand.merc.-linje frem for på bacheloruddannelsens egen overbygning. Der synes således at kunne identificeres en tendens til, at mens de studerende typisk rekrutteres til bacheloruddannelserne på grundlag af en stærk interesse for kombinationsfaget (fremmedsprog, informatik, jura, matematik osv.) - og vælger en kombinationsuddannelse på CBS frem for det 'rene' fagstudium på universitetet ud fra et ønske om at udvide beskæftigelsesmulighederne mod det private erhvervsliv - drejes interessen for nogle af de studerende undervejs gennem bacheloruddannelsen mere mod det specifikt erhvervsøkonomiske felt, som de så vælger at styrke ved at foretrække en cand.merc.-linje. Det skal i den sammenhæng medtænkes, at den modsatte trafik (fra HA-uddannelsen til en kombinationskandidatuddannelse) er meget beskedne, da det kræver faglig suppleringsfor at have det tilstrækkelige faglige grundlag på kombinationsområdet. Selvom kravene er blevet justeret til det mindst forsvarlige, og der nu er mulighed for at indfri suppleringskravene på sommeruniversitetet, er der fortsat ikke tale om en trafik, der kan afbalancere den modsatte bevægelse.

Et andet kritisk forhold ved de beskedne studentertal på kombinationsområdets kandidatuddannelser er selvsagt *de økonomiske forhold*. Med de aktuelle taxametersatser for de erhvervsøkonomiske uddannelser og en tildeling på 45 % af disse til den egentlige drift af studiet, er det yderst vanskeligt at tilrettelægge et undervisningsforløb på et fagligt forsvarligt grundlag, hvilket naturligt rejser spørgsmålet om at indhøste stordrifts- og rationaliseringsgevinster gennem en omstrukturering af overbygningsstrukturen.

Endvidere har det indgået i argumentationen, at efter cand.merc.-reformen i 1992, hvorefter cand.merc. blev opdelt i en række linjer⁴, der i realiteten har karakter af selvstændige studier, er den samlede portefølje af kandidatuddannelser (cand.merc.-linjer, cand.merc.int./ASP, cand.merc.aud., cand.soc. og kombinationsuddannelserne) efterhånden blevet meget omfattende, således at det kan være *vanskeligt at profilere og skelne de enkelte uddannelser tilstrækkelig klart fra hinanden*, og at CBS derfor har en vanskelig opgave med at brande de enkelte uddannelser og deres egenart. En sådan kritik har bl.a. været fremført af EQUIS-evalueringsteamet. En

² Typisk er optaget efter et eller to år blevet øget til omkring 100 studerende. Dette har dog ikke været tilfældet på HA(psyk.), der har optaget ca. 70 studerende fra starten i 2004 og til i år. Det er hensigten at øge optaget i 2007.

³ Optagelsestallene på kandidatuddannelserne i perioden 2002-2006 fremgår af CBS Ledelsesinformation, oktober 2006, Tabel 5.

⁴ Oprindeligt 9 linjer, der gradvist blev udvidet til 15 linjer (heraf en i Herning). I 2006 udbydes 13 linjer.

variant af problemstillingen dukker jævnligt op, når aftagerrepræsentanter klager over uoverskueligheden og hævder, at de har svært ved i ansættelsessituationer at finde ud af, hvad de enkelte kandidattyper har af kvalifikationer.

3. Mulige udviklingsmodeller

1.

En udviklingsmodel er at fastholde konceptet om at kombinationsuddannelser består af specifikke bachelorprogrammer med dertil knyttede kandidatoverbygninger. Det vil f. eks. betyde at der skal tilbydes cand. merc. psyk. overbygning og cand. merc. pol. overbygning når de første bachelorer er færdigtuddannede. Det er ikke sandsynligt at der i de første mange år vil være tilstrækkeligt mange ansøgere til alle de således udbudte programmer hvorfor man vil skulle acceptere en krydssubsidiering mellem forskellige studiesegmenter på CBS. Vi vil fortsat forvente en 'trafik' fra kombinationsstudierne mod de generelle cand. merc. linier som er betydeligt større end den modsat rettede 'trafik'. Alternativt vil man skulle tilbyde programmerne på engelsk og fæste lid til at disse – relativt unikke – programmer kan tiltrække et antal studerende fra udlandet.

Denne model vil også kræve at CBS opretholder en betydelig forskningskompetence (læs: faste stillinger) i kombinationsfagernes discipliner

2.

En anden udviklingsmodel er at udfordre konceptet. Dette kan ske på flere måder. Eksempelvis ved at fastslå at nogle bachelorstudier ikke har et dertil knyttet kandidatprogram hvorfor bachelorerne må vælge blandt de udbudte cand. merc. linier og eventuelt med suppleringsfag for at kunne indgå i andre kombinationsuddannelsers kandidatudbud. Det vil uvægerligt have en negativ effekt på attraktiviteten af et bachelorstudium hvortil der ikke er knyttet et specifikt kandidatstudium. På sigt er det tænkeligt at et sådant bachelorstudium også må lukke.

Mest radikalt vil det være at udfordre konceptet ved at sætte spørgsmålstegn ved om CBS skal opretholde den fulde portefølje. Enten baseret på optagstal – og dermed økonomi – eller baseret på studier som utraditionelle business-skole studier. Imod dette taler at CBS netop gennem unikke programkombinationer har kunnet tiltrække flere studerende til 'business-studier' i bred forstand, at CBS har høstet anerkendelse blandt peers for netop at kunne tilbyde sådanne programmer og at der tilsyneladende ikke har været problemer med at finde beskæftigelse for denne type kandidater. For taler selvfølgelig nogle økonomiske argumenter begrundet i færre studier og at CBS på mellemlang sigt vil have mulighed for at koncentrere forskningsressourcerne på færre discipliner.

3.

En tredje udviklingsmodel er at moderere det bestående koncept gennem en cluster opbygning. Cand. merc. linier og kombinationsstudierne kandidatprogram vil kunne samles i nogle clusters (f.eks. 7-8). Man kunne forestille sig et cluster bestående af 'accounting, finance og auditing programmer, et andet bestående af marketing, international business og et cluster med organization, management, human ressource . Hvert cluster kunne operere med nogle givne kurser og et antal valgfag.

I dag er den gængse model et stramt program med progressionsfag på kandidatstudiernes 2 første semestre, et 3. semester som er tiltænkt udveksling eller valgfri fag på CBS og et fjerde semester til kandidatafhandlingen. Under en clustermodel vil der formentlig skulle foretages fagvalg tidligt i forløbet.

Da CBS typisk gennemfører (eller' ikke gennemfører') valgfag afhængig af tilmeldingerne har et midlertidigt eller permanent fravalg af konkrete fag ikke den store betydning et clusters levedygtighed.

Hvor besnærende modellen end kan synes må man ikke glemme at de 'sidste' linier og kombinationsstudier ikke tilbyder så naturlige clusters som de førstnævnte. Ideen om i et konkret kombinationsstudium at modtage undervisning i et tæt koordineret program kan forsvinde.

4. En fjerde model, der kan implementeres sideløbende med de ovennævnte vil være at udnævne et beskedent antal studier som 'elitestudier' baseret på et koncept om relativt få studerende, der har studiekompetencer noget over gennemsnittet. Til disse knyttes fastlærer-resourcer i et større omfang end de gængse studier hvilket muliggør mere intensive student-lærer sessioner der kan udnytte det højere potentiale.

En sådan model kan kun realiseres dersom der til elitestudiet knyttes betydeligt flere ressourcer end det vi kender i de bestående taxametre.

Der kan på begge fakulteter udpeges studieområder der kan danne grundlag for elitestudier.

Internationaliseringsargument.

Det er en uimodsagt del af strategien at CBS skal udbyde stadigt flere uddannelser på engelsk, hvilket ikke udelukker at nogle uddannelser kun udbydes på dansk eller også udbydes på engelsk.

Vi har hidtil ekspanderet voldsomt på udveksling af studenter, men den nye trend blandt business skoler er at indgå mere forpligtende aftaler om double degrees og joint degrees (eksempelvis CEMS). Denne type af aftaler vil på kort sigt begrænse vores muligheder for at ændre (endsige nedlægge) linier og programmer fordi vi har indgået aftaler under bestemte faglige forudsætninger. Alle aftalerne har naturligvis et opsigelsesvarsel, men der vil være omkostninger – ikke kun økonomiske – forbundet med at effektuere en opsigelse.

Det anbefales at den kommende uddannelsesdekan iværksætter et analysearbejde med henblik på at vurdere mulighederne og problemerne ved en ændret struktur på kandidatuddannelserne jfr. de skitserede modeller.

Venlig hilsen

Jens Aaris Thisted /

Thomas Werner Hansen